

**TEFSİR DERSİ
ÖĞRETİM
PROGRAMI**

8. TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

8.1. GİRİŞ

Tefsir, diğer din bilimleri arasında İslam dininin temel kaynağı Kur'an-ı Kerim'in anlaşılmasında ilk aşamayı oluşturan ve Kur'an-ı Kerim'in açıklanmasını amaçlayan bilim dalıdır. Kur'an'ı kaynak edinen diğer dinî bilim dallarına da Kur'an-ı Kerim'in anlaşılması konusunda sağlıklı bir zemin hazırlar. Bu bakımdan İslam dininin anlaşılmasına yönelik olarak geliştirilmiş disiplinler arasında tefsirin önemli bir yeri bulunmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'in anlaşılması ve açıklanmasında Tefsir, çeşitli dil bilimlerinden ve tarih bilgisinden yararlanmaktadır. Kur'an-ı Kerim'in anlaşılmasında, indiği dönemin tarihî şartlarının bilinmesi gereklidir. Yine Kur'an-ı Kerim'in anlaşılması için Kur'an-ı Kerim'in öğretisini aktarmak amacıyla kullandığı Arapçanın bilinmesi gerekmektedir. Tefsir biliminin amacı da Kur'an-ı Kerim'de kastedilen anlamları bu dil ve tarih malzemelerinin elverdiği ölçüde doğru bir şekilde ortaya çıkarmaktır. Tefsirde bilimsel kaygıların yanı sıra nispeten nesnel verilerden yola çıkan müfessir, kendi yorumlarını yaparak Müslüman kültür tarihine zenginlik katan ürünler ortaya koyar.

İmam-Hatip ve Anadolu İmam-Hatip Liseleri XII. sınıflarında okutulacak bu öğretim programında öğrenci, Kur'an-ı Kerim'in içeriğini tanıması, incelemesi ve anlaması için gereken temel bilgileri edinmiş olacaktır. Diğer taraftan öğrenci İslam kültürünün önemli bir unsurunu oluşturan Tefsir geleneğinin tarihi hakkındaki bilgileri de öğrenecektir. Bu bilgiler, onun Kur'an'ı kaynak edinen, Kur'an ve tefsir bilgisini gerektiren diğer dinî disiplinleri de daha iyi kavramasını sağlayacaktır.

Yukarıdaki kavramsal çerçeve ve amaçlar ışığında tefsir öğretim programı 6 ünite hâlinde, düzenlenmiştir.

8.2. GENEL AMAÇLAR

Bu dersi alan öğrenciler;

1. Kur'an-ı Kerim'in okunan, kendisi ile ibadet edilen ve anlaşılması gereken bir kitap olduğunun farkında olur.
2. Kur'an-ı Kerim'i indiği tarihî zemin içinde tanır.
3. Kur'an-ı Kerim'in içeriğini kavrar.
4. Kur'an-ı Kerim'i bugün okuyan birisi olarak onu anlamlı kılmayı alışkanlık hâline getirir.
5. Tefsirin Kur'an-ı Kerim'i açıklamada bir yöntem bilgisi olduğunu kavrar.
6. Kur'an'ı tefsir etmede Kur'an ilimlerinin yerini ve önemini fark eder.
6. Tarih içerisinde tefsir geleneğinin farklı yorumlar ortaya koyduğunun farkında olur.
7. Tefsir ilmi adına günümüze ulaşan birikimin bugün nasıl anlamlandırılacağını ve yararlı kılınacağını kavrar.
8. Tefsir disiplini ile diğer Temel İslam Bilimleri ve beşerî bilimler arasında ilişki kurar.

8.3. ÜNİTELER

Kur'an-ı Kerim Tarihi: Kur'an-ı Kerim, İslam dininin temel kaynağıdır. Müslümanlar için Kur'an'ın açıklanması, anlaşılması büyük bir önem taşımış, bunun için ortaya çıkan bazı faaliyet ve arayışlar belirli bir disiplin olma özelliğini kazanarak tefsir ilmi olarak adlandırılmıştır. Tefsir, Kur'an'ın doğru anlaşılması ve açıklanmasını amaçlar.

Tefsir ilminin Kur'an'ı açıklama faaliyetini başarı ile gerçekleştirebilmesi için bütün boyutları ile Kur'an'ın indiği ortamın, Kur'an'ın gönderiliş amacının, bir kitap hâline gelişi

sürecinin bilinmesi göz ardı edilemeyecek bir husustur. Bu nedenle tefsir dersinde “Kur’an-ı Kerim Tarihi” adlı bir üniteye öncelikle yer verilmiştir. Öğrenciler “Kur’an-ı Kerim Tarihi” ünitesinde Kur’an’ın vahyedildiği dinî, siyasi ve kültürel ortamın özelliklerini, Kur’an’ın gönderiliş amacını, vahyin geliş şekillerini öğrenecektir. Ayrıca vahyin yazılması, korunması ve çoğaltılması, Kur’an’ın noktalanması ve harekelenmesi sürecinde ne tür faaliyetler yapıldığını bilecek, Kur’an’ın diğer isimlerini ayetlerle açıklayarak Kur’an’ın gönderiliş amacını ve muhtevasını kavramaya yönelik önemli bir adım atmış olacaktır.

Tefsir İlmî ve Temel Kavramları: Kur’an-ı Kerim’i anlamak Hz. Peygamber döneminden günümüze sürüp gelen bir faaliyet olmuştur. Tefsir, başlangıcından günümüze kadar Kur’an’ı anlama konusunda yapılan çalışmaları belirli bir disiplin anlayışı içinde ele alan bir ilim dalıdır. Her ilim dalında olduğu gibi tefsir ilminin de kendine özgü kavramları, amacı ve yöntemi vardır.

Öğrenciler bu ünite de tefsir ilminin tanımını ve amacını, tefsirle ilgili temel kavramları, tefsir, tevîl, tercüme ve meal kavramlarının anlamlarını öğreneceklerdir. İmam-Hatip Liselerinde, mesleki açıdan yeterli donanıma sahip olması gereken öğrencilerin Kur’an’ı anlama konusunda tefsir ilminden nasıl yararlanacağı hususunda bir fikir ve beceri sahibi olması önemli bir yer tutmaktadır. Bu çerçevede öğrenciler, tefsir ilminin Kur’an’ın anlaşılmasındaki rolünü irdeleyerek tefsir ilminin diğer ilimlerden hangi düzeyde ve ne şekilde yararlandığını öğreneceklerdir.

Tefsir Tarihi: Tefsir tarihi Hz. Muhammed’le başlayıp günümüze kadar devam eden bir süreçtir. Hz. Peygamberle başlayan tefsir, daha sonraki dönemlerde de devam etmiştir. Peygamberimiz ve sahabenin tefsirdeki yeri, tefsir tarihinde her zaman öncelikli olmuştur. İslam Tarihi içerisinde ortaya çıkan farklı düşünce ekollerinin hemen hepsi Kur’an’ı tefsir etmişlerdir.

Bu ünite de genel olarak geçmişten günümüze tefsirin gelişim aşamaları, yöntem bakımından tefsir çeşitleri ve başlıca tefsir kaynakları hakkında bilgi verilmiştir.

Öğrenciler bu ünite ile Hz. Peygamberin Kur’an’ı tefsir edişi hakkında bilgi edinecek, sahabe ve tabiin dönemindeki tefsir özelliklerini öğreneceklerdir. İlk yazılı tefsir kaynaklarını tanyacak, tefsir çeşitlerini yöntem bakımından karşılaştırabileceklerdir. Ayrıca Arapça ve Türkçe tefsir çalışmalarını örnekleri ile tanıyacak, Kur’an’ın anlaşılmasında Türkçe meal çalışmalarının rolünün farkında olacaklardır. Bunlarla birlikte günümüz tefsir yaklaşımları da bu ünite de konu edilerek öğrencilerin tefsirdeki yeni yaklaşımların farkında olması amaçlanmıştır.

Kur’an İlimleri: Kur’an-ı Kerim’de çok açık ve yalın ifadeler olduğu gibi din dilinin kendine özgü yapısı gereği anlamı kapalı ifadeler de yer almaktadır. Kur’an-ı Kerim’de yer alan anlamı kapalı ifadelerin anlaşılmasında ilgili ayetlerin indiği yer, zaman ve olaylarla ilgili bilgi veren mekkîlik, medenîlik, nasih-mensuh ve sebab-i nüzul gibi konular hakkında bilgi sahibi olmak önemli katkılar sağlayacaktır. Aynı şekilde ayetlerin anlaşılmasında Kur’an’daki ifade ve üslup özellikleri hakkında gerekli ve yeterli bilgiye sahip olmak önemlidir.

Bu ünite de öğrenciler, vahyin geliş süreci, Kur’an’daki ifadelerin üslup özellikleri hakkında bilgi veren Kur’an ilimlerinin gelişim sürecini öğrenecektir. Ayrıca öğrenciler, vahyin geliş süreci ile ilgili olan mekkîlik, medenîlik, nasih-mensuh ve sebab-i nüzul gibi konuların ayetlerin anlaşılmasındaki rolünü irdeleyerek, Kur’an’daki ifade biçimleri ve üslup özelliklerini tanıyarak anlamı kapalı bir Kur’an ifadesi ile karşılaştığında nasıl bir yol izleyeceği hakkında bilgi sahibi olacaktır.

Kur’an’ı Anlama ve Yorumlama: Müslümanlar için Kur’an’ın anlaşılması ve yorumlanması önemli bir konudur. Kur’an’ı anlama ve yorumlama kadar bunu yaparken nasıl bir yöntem izleneceği de önemlidir.

Bu ünite ile öğrenciler Kur'an'ı anlama ve yorumlamada hangi ilkelerin esas alındığını kavrayacaktır. Ayrıca Kur'an'ın temel konularını örneklerle açıklayacak ve ayetleri konularına göre sınıflama becerisi kazanacaktır.

Tefsir Edilecek Örnek Metinler: Bu ünite de öğrencilerin öğrendiklerini uygulaması amaçlanmıştır. Ünite ile öğrenciler Kur'an-ı Kerim'den seçilen bazı ayetlerin mealini ve tefsirini yapacak, bazı seçilmiş tefsir metinlerinden örnekleri anlamaya çalışacaktır. Böylece öğrenci bu ünite ile Kur'an'ı anlama ve yorumlama konusunda öğrendiği bilgilerle pratik yapma imkânı bulmuş olacaktır.

8.4. TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTELERİ, KAZANIM SAYILARI VE SÜRELERİ

ÜNİTE ADI	KAZANIM SAYISI	SÜRE/DERS SAATİ	ORAN (%)
I- Kur'an-ı Kerim Tarihi	6	10	13,88
II-Tefsir İlmi ve Temel Kavramları	4	6	8,33
III- Tefsir Tarihi	7	10	13,88
IV- Kur'an İlimleri	4	16	22,22
V- Kur'an'ı Anlama ve Yorumlama	4	12	16,66
VI- Tefsir Edilecek Örnek Metinler	3	18	25,00
Toplam	28	72	100

Not: Ders saatleri, ünite açılımları ve kazanımlar birlikte düşünülerek belirlenmiştir.

8.5. TEFSİR DERSİ DERS KİTABI FORMA SAYISI

SINIF	KİTAP BOYUTU	FORMA SAYISI
12	19,5 x 27,5	8-12

8.6. TEFSİR DERSİ PROGRAMI KAZANIMLAR, ETKİNLİK ÖRNEKLERİ VE AÇIKLAMALAR TABLOSU

ÜNİTE I		12. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
KUR'AN-I KERİM TARİHİ	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kur'an'ın vahyedildiği dinî, siyasi ve kültürel ortamın özelliklerini açıklar. 2. Kur'an'ın gönderiliş amacını irdeler. 3. Vahyin geliş şekillerini açıklar. 4. Vahyin yazılması, korunması ve çoğaltılmasına kadar olan süreci kavrar. 5. Kur'an'ın noktalanması ve harekelenmesi ile ilgili çalışmalarını değerlendirir. 6. Kur'an'ın diğer isimlerini ayetlerle açıklar. 	<p> Araştırıyoruz: Öğrenciler üç gruba ayrılır. Gruplardan her biri Kur'an'ın vahyedildiği dönemin dinî, siyasi ve kültürel özelliklerini araştırır. Araştırma sonuçları grup başkanları tarafından sınıfla paylaşılır (1. kazanım).</p> <p> Kur'an Niçin Gönderilmiştir? Öğrencilere "Kur'an'ın gönderiliş amacı nedir?" sorusu yöneltilerek bu konu üzerinde bir tartışma açılır. Ortaya çıkan sonuçlarla ilgili bir kavram haritası oluşturulur (2. kazanım).</p> <p> İlk Yazı Malzemeleri: Öğrencilerden vahyin yazıldığı malzemeleri araştırmaları istenir. Ulaşılan materyaller hakkında mevcut Kur'an nüshaları üzerindeki yazılarla da mukayese yapılarak konuşulur. Materyaller sınıf panosunda sergilenir (4. kazanım).</p>	<p>[!] 3. kazanım işlenirken vahiy kavramı ve vahiy olgusuna kısaca yer verilecektir.</p> <p>[!] 6. kazanım işlenirken Kitap, Furkan, Zikir, Nur, Ruh, Mev'ıza, Şifa, Hüda, Beyan, Kalam ve Rahmet gibi Kur'an'ın diğer isimlerine de yer verilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: bilimsellik, tarihsel mirasa duyarlılık, hakikat sevgisi.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme.</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yapıları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

ÜNİTE II		12. SINIF	
	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
TEFSİR İLMİ VE TEMEL KAVRAMLARI	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tefsir ilminin tanımını ve amacını açıklar. 2. Tefsirle ilgili temel kavramları tanımlar. 3. Tefsir ilminin Kur'an'ın anlaşılmasındaki rolünü irdeler. 4. Tefsir ilmini diğer ilimlerle ilişkilendirir. 	<p> Kavram Haritası Yapıyoruz: Öğrencilerden Tefsir ilminin kavramları ve anlamları ile ilgili araştırma yapmaları istenir. Yapılan araştırmadan yararlanılarak bulunan tefsirle ilgili kavramlar tahtaya yazılır. Öğrencilerden her bir kavramın özelliklerini ilgili kavram altına sıralamaları istenir. Kavramların benzer ve farklı yönleri tespit edilir (2. kazanım).</p> <p> Şema Oluşturuyoruz: Tefsir ilminin diğer ilimler arasındaki yerini, ilişkilerini gösteren bir şema oluşturulur. Şema üzerinde sınıfça konuşulur (4. kazanım).</p>	<p> 2. kazanım; tefsir, te'vil, tercüme ve meal kavramları ile sınırlandırılacaktır.</p> <p> 4. kazanım işlenirken tefsir ilminin, Temel İslam Bilimleri, sosyal ve fen bilimleri ile ilişkisine yer verilecektir. Bu ilişkilendirmeler yapılırken ayetlerden ilgili disiplinlere yönelik örnekler verilecektir.</p> <p> Öncelikle verilecek değerler: bilimsellik, tarihsel mirasa duyarlılık, hakikat sevgisi.</p> <p> Öncelikle verilecek beceriler: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, tefsir kaynaklarını araştırma, problem çözme.</p> <p> Bu üniteye açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

ÜNİTE III		12. SINIF	
TEFSİR TARİHİ	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
		<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hz. Muhammed'in, Kur'an tefsirine örnekler verir. 2. Sahabe ve tabiin döneminin tefsir özelliklerini açıklar. 3. İlk yazılı tefsir vesikalarını tanır. 4. Tefsir çeşitlerini yöntem bakımından karşılaştırır. 5. Arapça ve Türkçe tefsir çalışmalarına örnekler verir. 6. Kur'an'ın anlaşılmasında Türkçe meal çalışmalarının rolünü fark eder. 7. Tefsirdeki yeni yaklaşımların farkında olur. 	<p> İlk Müfessir: Hz. Peygamber'in tefsir örnekleri sınıfa getirilerek yansıtılır. Öğrencilerle Peygamberin Kur'an'ı tefsir ediş biçimi üzerinde konuşulur (1. kazanım).</p> <p> Karşılaştırıyoruz: Öğrenciler gruplara ayrılır. Her gruptan rivayet ve dirayet tefsirlerinin özelliklerini araştırmaları istenir. Bu tefsir çeşitlerinin temel nitelikleri benzer ve farklı yönleri yansıtılarak üzerinde konuşulur (4. kazanım).</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

KUR'AN İLİMLERİ	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kur'an ilimlerinin gelişim sürecini açıklar. 2. Ayetlerin anlaşılmasında vahyin geliş süreci ile ilgili özellikleri bilmenin rolünü tartışır. 3. Kur'an'daki ifade biçimlerini tanıır. 4. Kur'an'daki üslup özelliklerini fark eder. 	<p> Tartışalm: Kur'an'ın indiriliş tarihi ile ilgili; Mekkilik-Medenilik, esbab-ı nüzul ve nasih-mensuh gibi özelliklerini bilmenin Kur'an'ın anlaşılmasındaki rolü üzerine sınıfta tartışma ortamı oluşturulur. Ortaya çıkan sonuçlar tahtaya listelenir (2. kazanım).</p> <p> Kur'an'ın Üslubu: Öğrencilerden Kur'an-ı Kerim'in üslup özellikleri ile ilgili araştırma yapmaları istenir. Yapılan araştırmaların sınıfta sunulması sağlanır (4. kazanım).</p>	<p>[!] 3 ve 4. kazanımda öncelikle meali ve tefsiri yapılacak ayet ve sureler örneklerle açıklanacak ve VI. üniteye yer alan Türkçe ve Arapça tefsir örneklerinden yararlanılacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler: bilimsellik, tarihsel mirasa duyarlılık, hakikat sevgisi.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, Tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama.</p> <p> Bu üniteye açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

KUR'AN'I ANLAMA VE YORUMLAMA	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kur'an'ı anlama ve yorumlamanın temel ilkelerini kavrar. 2. Bilimsel verilerin Kur'an'ın anlaşılması ve yorumlanmasındaki rolünü tartışır. 3. Kur'an'ın temel konuları ile ilgili örnekler verir. 4. Ayetleri konularına göre sınıflandırır. 	<p> Ayetleri Anlıyoruz ve Yorumluyoruz: Öğrenciler gruplara ayrılır. Her bir gruptan Kur'an'ı anlama ve yorumlamada temel ilkeleri esas alarak tefsir edilecek surelerden birini hazırlamaları ve sınıfta sunum yapmaları istenir (1. kazanım).</p> <p> İnsan Bu! Kur'an-ı Kerim'i anlama ve yorumlamadaki temel ilkelerden "Kur'an'ı kendi bütünlüğü içinde anlama" ilkesine örnek olarak insan konusu seçilerek Kur'an'da insana ait değişik yönlerin ayetlerde nasıl verildiği tespit edilir. Varılan sonuçlardan hareketle insanın Kur'an'da nasıl ele alındığı ile ilgili bir değerlendirme yapılır (1. kazanım).</p> <p> Beyin Fırtınası Yapıyoruz: Öğrencilere "Kur'an'ın anlaşılması ve yorumlanmasında bilimsel verilerin önemi nedir?" sorusu yöneltilerek onların ayet örneklerinden hareketle beyin fırtınası yapmaları sağlanır. Ortaya çıkan sonuçlar tahtaya listelenir (2. kazanım).</p> <p> Deryadan Katreler: Öğrencilerden Kur'an mealinin konulu fihristinden Kur'an'daki temel konularla ilgili ayetler bulmaları istenir. Bulunan ayetler konularına göre sınıflandırılarak sınıf panosuna asılır (3 ve 4. kazanımlar).</p>	<p>[!] 1. ve 2. kazanımlar işlenirken öncelikle meal ve tefsiri yapılacak ayet ve surelerden örnekler verilecek; VI. üniteye yer alan Türkçe ve Arapça tefsir örneklerinden yararlanılacaktır.</p> <p>[!] 3. kazanım işlenirken iman konu başlığı altında tevhit, vahiy, ahiret ve peygamberlik; insan ilişkileri başlığında ise haklar ve sorumluluklar konularına yer verilecektir.</p> <p>[!] 3. kazanım işlenirken Kur'an'ın temel konuları ile ilgili yapılmış olan tasnifin nihai bir tasnif olmadığı başka tasniflerin de yapılabileceğine vurgu yapılacak, bu tasniflerin bakış açılarına göre değişebileceğine dikkat çekilecektir.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler; bilimsellik, tarihsel mirasa duyarlılık, hakikat sevgisi.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama.</p> <p> Bu üniteye açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

TEFSİR EDİLECEK ÖRNEK METİNLER	KAZANIMLAR	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	AÇIKLAMALAR
	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Surelerin meal ve tefsirini yapar. 2. Arapça tefsir metinlerini anlar. 3. Mealini ve tefsirini yaptığı ayet ve surelerden ilkeler çıkarır. 	<p> Bir Örnek, Bir Tefsir: Öğrencilerden Maturidi'nin tefsirinden Maûn suresine çalışarak gelmeleri istenir. Metin sınıfta yansıtılarak öğrencilere anlam çalışması yaptırılır. Surede geçen ana konular tespit edilerek üzerinde konuşulur (2 ve 3. kazanımlar).</p> <p> Anlıyoruz ve Yorumluyoruz: Öğrencilerden Kur'an'ı anlama ve yorumlamada temel ilkeleri göz önüne alarak Fil suresinin tefsirini yapmaları istenir. Fil suresi tahtaya yansıtılarak yorumlamaları ve bu sureden ilkeler çıkarmaları sağlanır (1. ve 3. kazanımlar).</p>	<p>[!] 1. kazanım işlenirken öğretmenin gözetiminde önce surelerin mealı sonra da yorumu yapılacaktır. Yorumlama çalışmasından önce öğrencilerden Türkçe tefsirlerden surelerle ilgili araştırma yaparak gelmeleri istenecektir.</p> <p>[!] 2. kazanımla ilgili okutulacak örnek metinler Arapça dirayet ve rivayet tefsirlerinden seçilecektir.</p> <p>[!] 1. ve 3. kazanımlar işlenirken Kur'an'ı anlama ve yorumlamada temel ilkeler göz önünde bulundurulacaktır.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek değerler; bilimsellik, tarihsel mirasa duyarlılık, hakikat sevgisi.</p> <p>[!] Öncelikle verilecek beceriler; Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama.</p> <p> Bu ünite de açık uçlu sorular, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler, tartışma, kavram haritası, çalışma yaprakları, sözlü ve yazılı anlatım, öz değerlendirme formu ve gözlem formu kullanılarak değerlendirme yapılabilir.</p>

 Sınıf-okul içi etkinlik
 Ders içi ilişkilendirme

 Okul dışı etkinlik
 Sınırlamalar

 Uyarı
 Ölçme ve değerlendirme

8.7. TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE AÇILIMLARI

I- KUR'AN-I KERİM TARİHİ	II-TEFSİR İLMİ VE TEMEL KAVRAMLARI	III- TEFSİR TARİHİ	IV- KUR'AN İLİMLERİ	V- KUR'AN'I ANLAMA VE YORUMLAMA	VI- TEFSİR EDİLECEK ÖRNEK METİNLER
1. Kur'an-ı Kerim'in Nüzul Ortamı ve Gönderiliş Amacı 2. İlk Vahiy ve Vahyin Geliş Şekilleri 3. Vahyin Yazılması ve Korunması 4. Kur'an-ı Kerim'in Mushaf Hâline Getirilmesi 5. Mushafın Çoğaltılması 6. Kur'an-ı Kerim'in Noktalanması ve Harekelenmesi 7. Kur'an-ı Kerim'in Diğer İsimleri	1. Tefsir İlminin Tanımı ve Temel Kavramları 2. Tefsir İlminin Amacı ve Kur'an'ı Anlamadaki Önemi 3. Tefsir İlminin Diğer İlimlerle İlişkisi	1. Hz. Peygamber'in Yaşadığı Dönemde Tefsir 2. Sahabe Döneminde Tefsir 3. Tabiin Döneminde Tefsir 4. Tefsirin Tedvin Dönemi 5. Kaynak ve yöntem Bakımından Tefsir Çeşitleri 5.1. Rivayet Tefsirleri 5.2. Dirayet Tefsirleri 6. Başlıca Tefsir Kaynakları 6.1. Arapça Tefsirler 6.2. Türkçe Tefsirler 7. Türkçe Meal Çalışmaları 8. Tefsirde Yeni Yaklaşımlar	1. Kur'an İlimlerinin Doğuşu ve Gelişmesi 2. Kur'an'ın İndiriliş Süreci ile İlgili Özellikleri 2.1. Mekki ve Medenî 2.2. Esbab-ı Nüzul 2.3. Nasih ve Mensuh 3. Kur'an İfadelerinin Sınıflandırılması 3.1. Kıraat Farklılıkları 3.2. Garibu'l-Kur'an 3.3. Müşkulu'l-Kur'an 3.4. Mücmel ve Mübeyyen 3.5. Mübhemler 3.6. Muhkem ve Müteşabih 3.7. Vücut ve Nazair 4. Kur'an'ın Üslup Özellikleri 4.1. İ'cazu'l-Kur'an 4.2. Huruf-ı Mukattaa 4.3. Sure Başlangıçları 4.4. Yeminler 4.5. Meseller 4.6. Kıssalar 4.7. Mecazlar 4.8. Hitaplar 4.9. Tekrarlar 4.10. Sorular ve Cevaplar	1. Kur'an'ı Anlama ve Yorumlamada Temel İlkeler 1.1. Kur'an'ı Kendi Bütünlüğü İçinde Anlama 1.2. Tarihsel Bağlamı Dikkate Alma 1.3. Sünnetin Açıklayıcılığından Yararlanma 1.4. Bilimsel Verilerden Yararlanma 2. Kur'an'ın Ana Konuları 2.1. Yaratılış ve Evren 2.2. İman 2.3. İbadet 2.4. Ahlak 2.5. İnsan İlişkileri 2.6. Tarih (Kıssalar)	1. Meali ve Tefsiri Yapılacak Sureler 1.1. Fatıha Suresi 1.2. Fil Suresi 1.3. Kureyş Suresi 1.4. Maûn Suresi 1.5. Kevser Suresi 1.6. Kafirûn Suresi 1.7. Nasr Suresi 1.8. Leheb Suresi 1.9. İhlas Suresi 1.10. Felak Suresi 1.11. Nas Suresi 2. Örnek Tefsir Metinleri 2.1. Bakara, 1-5 2.2. İsrâ, 23-39 2.3. Mü'minûn, 1-10 2.4. Hucurât, 6-12

**TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMI
ÖRNEK ETKİNLİK
UYGULAMALARI**

İLK YAZI MALZEMELERİ

DERS	: Tefsir
SINIF	: 12.
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Kur'an-ı Kerim Tarihi
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme
KAZANIMLAR	: Vahyin yazılması, korunması ve çoğaltılmasına kadar olan süreci kavrar.
KAYNAK/MATERYAL	: Siyer ve İslam tarihi, Kur'an tarihi, İslam yazı ve sanatları tarihi kitapları, görsel materyaller ve ilgili CD ve İnternet adresleri

SÜREÇ

1. Öğrencilerden Hz. Peygamber dönemi yazı ve yazı malzemeleri hakkında araştırma yapmaları istenir.
2. Kur'an-ı Kerim'in yazı malzemelerini gösteren fotoğraflar, CD'ler, İnternet üzerinden elde edilen görsel materyaller vb. sınıfa getirilir.
3. Bu materyaller Kur'an-ı Kerim'in mushaflaşma süreciyle ilişkilendirilerek üzerinde konuşulur.
4. Sınıf ortamına getirilen materyaller sınıf panosunda sergilenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin araştırmaları ve sunumları değerlendirilir.

ŞEMA OLUŞTURUYORUZ

DERS	: Tefsir
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Tefsir İlmi ve Temel Kavramlar
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme
KAZANIMLAR	: Tefsir ilmini diğer ilimlerle ilişkilendirir.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim mealleri, tefsir usülü çalışmaları, İlimler Ansiklopedisi

SÜREÇ

1. Öğrencilerden tefsir ilminin ilgili olduğu İslami ilimler ve diğer sosyal ve fen bilimlerinin konusu ve amaçlarıyla ilgili kısa bir ön araştırma yapmaları istenir.
2. Öğrencilerden tefsir ilminin ve diğer ilmî disiplinlerin konusu ve amacı göz önünde bulundurularak ayetlerden örnekler çerçevesinde nasıl ilişkilendirilebileceği sorusu sınıfa yöneltilerek öğrencilerin konuşmaları sağlanır.
3. Ek:1 çalışma kâğıdı öğrencilere dağıtılır ve yapılan ilişkilendirmeyi çalışma kâğıdına yazmaları istenir.

DEĞERLENDİRME

Ek: 1 çalışma kâğıdı kontrol edilir.

İLK MÜFESSİR

DERS	: Tefsir
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Tefsir Tarihi
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme
KAZANIMLAR	: Hz Muhammed'in Kur'an'ı tefsirine örnekler verir.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim mealleri, tefsir kitapları, hadis kitapları, konuyla ilgili akademik çalışmalar, tepegöz, projeksiyon

SÜREÇ

1. Ek-1 tahtaya yansıtılır.
2. Hz. Peygamber'in tefsir örnekleri üzerinde konuşulur.
3. Verilen örneklerin dışında da Hz. Peygamber'in tefsir örneklerinin bulunduğuna dikkat çekilir.

DEĞERLENDİRME

Hz. Peygamber'in hangi durumlarda Kur'an-ı Kerim'i tefsir ettiği sorusu yöneltilir. Alınan cevaplar değerlendirilir.

HZ. PEYGAMBER'İN TEFSİR ÖRNEKLERİ

وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِثْلَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ

“Allah uğruna, hakkını vererek cihad edin. O, sizi seçti; din hususunda üzerinize hiçbir zorluk yükledi; babanız İbrahim'in dininde (de böyleydi). Peygamberin size şahit olması, sizin de insanlara şahit olmanız için o, gerek daha önce (gelmiş kitaplarda), gerekse bunda (Kur'an'da) size "Müslümanlar" adını verdi. Öyle ise namazı kılın; zekatı verin ve Allah'a sınımsız sarılın. O, sizin mevlanızdır. Ne güzel mevladır, ne güzel yardımcıdır!” (22/Hac, 78)

Ayetteki (Harac) kelimesini sahabe anlayamadığı için Hz. Peygamber (ed-Dik) şeklinde tefsir etmiştir. Hz. Peygamber sahabeye, anlamı kapalı gelen kelimeleri bu şekilde tefsir etmiştir.

التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ الْحَامِدُونَ السَّائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ الْأَمْرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

“(Bu alış verişi yapanlar), tevbe edenler, ibadet edenler, hamededenler, oruç tutanlar, rüku edenler, secde edenler, iyiliği emredip kötülükten alıkoyanlar ve Allah'ın sınırlarını koruyanlardır. O müminleri müjdele!” (9/Tevbe, 112)

Hz. Peygamber ayetteki (es-Sâihûn) kelimesini (es-Sâimûn) şeklinde tefsir etmiştir.

Hz. Peygamber, bazen de kavramı tarif ederek tefsir yapmıştır.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْجُوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشُّهُرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا أَمْمِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَنْتَعُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ أَنْ صدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

“Ey iman edenler! Allah'ın (koyduğu, dini) işaretlerine, haram aya, (Allah'a hediye edilmiş) kurbanı, (ondaki) gerdanlıklara, Rablerinin lütf ve rızasını arayarak Beyt-i Haram'a yönelmiş kimselere (tecavüz ve) saygısızlık etmeyin. İhramdan çıkınca avlanabilirsiniz. Mescid-i Haram'a girmenizi önledikleri için bir topluma karşı beslediğiniz kin sizi tecavüze sevketmesin! İyilik ve (Allah'ın yasaklarından) sakınma üzerinde yardımlaşın, günah ve düşmanlık üzerine yardımlaşmayın. Allah'tan korkun çünkü Allah'ın cezası çetindir.” (5/Mâide, 2)

Mâide suresinin 2. ayetinde ve başka ayetlerde de geçen “el-birru” ve “ism” hakkında soru sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: “el-Birru husnu'l-hulki... (İyilik, güzel ahlaktır.)” (Müslim, hadis no: 14)

Hz. Peygamber mücmel ayetleri (delaleti açık olmayan; açıklamaya ihtiyaç duyulan ayetleri) tefsir etmiştir.

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مِمَّا عُمِمَ بِإِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

“Orada apaçık nişaneler, (ayrıca) İbrahim'in makamı vardır. Oraya giren emniyette olur. Yoluna gücü yetenlerin o evi haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim inkar ederse bilmelidir ki Allah bütün alemlerden müstağnidir.” (3/Âl-i İmrân, 97)

Ayetteki “es-sebil” kelimesinin “ez-zâdu, er-râhiletü” (azık ve binek) olarak tefsir etmiştir.

وَأَذَانٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللَّهِ وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

“Hacc-ı ekber (en büyük hac) gününde Allah ve Resulünden insanlara bir bildiridir: Allah ve Resulü müşriklerden uzaktır. Eğer tevbe ederseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. Ve eğer yüz çevirirseniz bilin ki siz Allah'ı aciz bırakacak değilsiniz. (Ey Muhammed)! o kafirlere elem verici bir azabı müjdele!” (9/Tevbe, 3)

Hz. Ali Hz. Peygamber'e bu ayetteki “Hacc-ı Ekber” gününün hangi gün olduğunu sormuş, Hz. Peygamber de Kurban bayramı günü olduğunu söylemiştir.

TARTIŞALIM

DERS	: Tefsir
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Kur'an İlimleri
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama
KAZANIMLAR	: Ayetlerin anlaşılmasında vahyin geliş süreci ile ilgili özellikleri bilmenin rolünü tartışır.
KAYNAK/MATERYAL	: Tefsir kaynakları, Türkçe meâller

SÜREÇ

1. Öğrencilerden Kur'an'ın indiriliş süreci ile ilgili özellikleri araştırarak gelmeleri istenir.
2. Aşağıdaki sorular çerçevesinde sürece devam edilir ve öğrenciler tartışılır:
 - ✓ Kur'an ayet ayet belirli bir süre içinde inmesi idi ne olurdu?
 - ✓ Mekke'de inen ayetler ile Medine'de inen ayetler arasında konu farklılıkları var mıdır?
 - ✓ Farklılıklar varsa bunlar Kur'an'ı anlamada nasıl bir rol oynamaktadır?
 - ✓ Ayetlerin iniş sebebini bilmek ayetleri anlamada nasıl bir rol oynar?
 - ✓ Kur'an'da nasih ve mensuh konusunu bilmenin ayetleri anlama ve yorumlamada bize katkısı nedir?
3. Tartışmada ortaya çıkan sonuçlar listelenir.

DEĞERLENDİRME

Konunun anlaşılıp anlaşılmadığı gözlemlenir.

İNSAN BU

DERS	: Tefsir
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Kur'an'ı Anlama ve Yorumlama
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama
KAZANIMLAR	: Kur'an'ı anlama ve yorumlamanın temel ilkelerini kavrar.
KAYNAK/MATERYAL	: Kur'an-ı Kerim fihristleri (Mu'cemu'l-Müfehres), Kur'an-ı Kerim Türkçe meâlleri ve tefsirler

SÜREÇ

1. İnsanın değişik özelliklerine değinen aşağıdaki ayetler yansıtılır:

3/Âl-i İmrân, 6; 64/Teğâbün, 3; 82/İnfîtâr, 8; 4/Nisâ, 28; 10/Yunus, 12; 11/Hûd, 9; 15/Hicr, 26; 16/Nahl, 4; 17/İsrâ, 11, 70, 100; 18/Kehf,54; 23/Mü'minûn, 12-14; 2/Bakara, 30; 33/Ahzâb, 72-73; 53/Necm, 39; 55/Rahmân, 3, 14; 76/İnsan, 2; 79/Fecr, 15-16; 96/Alak, 2, 6; 95/Tîn, 4; 91/Şems, 8-9; 51/Zâriyât, 56; 7/A'râf. 179; 4/Nisâ 36; 9/Tevbe, 60; 3/Âl-i İmrân 110

2. Bu ayetlerin insanın hangi özelliklerine işaret ettiği üzerinde konuşulur ve bu özellikler tespit edilir.

3. (Ek-1) Çalışma kâğıdı dağıtılarak öğrencilerin doldurmaları sağlanır.

DEĞERLENDİRME

Çalışma kâğıdı kontrol edilir.

KUR'AN-I KERİM'DE İNSANIN DİKKAT ÇEKİLEN BAZI ÖZELLİKLERİ

FİZİKİ YARATILIŞI
YARATILIŞ AMACI
PSİKOLOJİK ÖZELLİKLERİ
TOPLUMSAL YÖNÜ
AHLAKÎ YÖNÜ

ANLIYORUZ VE YORUMLUYORUZ

DERS	: Tefsir
SINIF	: 12
YAKLAŞIK SÜRE	: 40'
ÜNİTE	: Tefsir Edilecek Örnek Metinler
TEMEL BECERİLER	: Kur'an-ı Kerim mealini kullanma, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, mekân zaman ve kronolojiyi algılama, tefsir kaynaklarını kullanma, araştırma, problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama
KAZANIMLAR	: Surelerin meâl ve tefsirini yapar. Meâlini ve tefsirini yaptığı ayet ve surelerden ilkeler çıkarır.
KAYNAK/MATERYAL	: Elmalılı Hamdi Yazır'ın Hak Dini Kur'an Dili adlı tefsiri, tepegöz, projeksiyon

SÜREÇ

1. Öğrencilerden, Fil suresinin tefsirine çalışarak gelmeleri istenir.
2. Fil suresi tahtaya yansıtılarak Kur'an'ı anlama ve yorumlamada temel ilkeler çerçevesinde öğrencilerden yorum yapmaları sağlanır.
3. Ek-1 çalışma kâğıdı dağıtılarak öğrencilere doldurtulur.

DEĞERLENDİRME

Ek-1 çalışma kâğıdı kontrol edilir.

ÇALIŞMA KÂĞIDI

SURENİN ADI	
ADINI ALDIĞI AYET	
AYET SAYISI	
NÜZUL SEBEBİ	
MEKKİ-MEDENİ	
TARİHİ ARKA PLANI	
İÇERDİĞİ KAVRAMLAR	
KAVRAMLARIN ANLAMLARI	
SUREDE YER ALAN KUR'AN İFADELERİ VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ	
SUREDE VERİLMEK İSTENEN MESAJ	
SUREDEN ÇIKARILAN İLKELER	